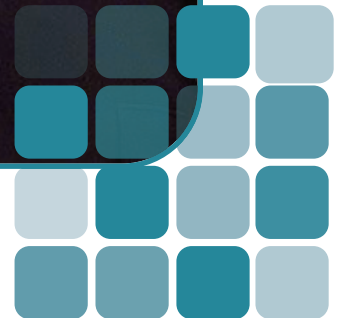

ABD IRAK'IN İRAN'A ENERJİ BAĞIMLILIĞINI SONLANDIRABİLİR Mİ?

SERCAN ÇALIŞKAN

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2020

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA
Telefon : +90 850 888 15 20 Faks: +90 312 430 39 48
Email : info@orsam.org.tr
Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA), Shutterstock

ABD IRAK'IN İRAN'A ENERJİ BAĞIMLILIĞINI SONLANDIRABİLİR Mİ?

Yazar Hakkında

Sercan Çalışkan

İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümünden 2017 yılında mezun olmuştur. Ardından aynı yıl içinde Milli Savunma Üniversitesi Alparslan Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Tezli Yüksek Lisans Programına başlamıştır. "Sosyal Medya Üzerinden Algı Savaşları: Zeytin Dalı Harekâtı" teziyle yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Polis Akademisinde Uluslararası Güvenlik Programında doktora eğitimine devam etmektedir. Genel ilgi alanı güvenlik çalışmaları çerçevesinde gayrinizami harp konuları olmakla birlikte özel ilgi alanı bölgesel çalışmalar kapsamında Irak'taki güvenlik sorunları ve Irak Türkmenleridir. Ayrıca Çin'in Ortadoğu politikaları üzerine de çalışmalar yürütmektedir. Hâlihazırda Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM) bünyesinde Türkmen Çalışmaları Biriminde araştırma asistanlığı yapmaktadır. İyi düzeyde İngilizce bilmektedir.

İÇİNDEKİLER

Giriş	3
Irak'ın İran'dan Doğal Gaz ve Elektrik İthalatı	4
Kaynakça	10

Giriş

Bilhassa İran'a karşı yaptırımların başladığı 2018'den bu yana, Amerikan yönetiminin Ortadoğu'da İran'ın gücünün baskılamak amacıyla pozisyon aldığı ülkelerin başında Irak gelmektedir. ABD'nin 2003'te Irak'ı işgalinin ardından Irak'taki başat aktörlerden biri konumuna gelen İran; siyasi, askerî, toplumsal ve ekonomik anlamda Irak'ta ciddi etki gücüne sahip olmuştur. 2018'den bu yana bakıldığında ise Trump yönetiminin, Irak'taki söz konusu İran gücünü baskılamak amacıyla pek çok alanda girişimde bulunduğu hatta Irak'ta sıcak çatışmaya varacak ölçüde adımlar attığı görülmektedir. İran'ın Ortadoğu'daki milis yapılanmasını kontrol eden İran Devrim Muhafızları Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani ve "Süleymani'nin Irak'taki eli" denebilecek Haşdi Şaabi Heyeti Başkanı Yardımcısı Ebu Mehdi Mühendis'i Bağdat Havalimanı'nda öldürmesi; Trump yönetiminin İran'ın genelde Ortadoğu'daki, özelde ise Irak'taki askerî gücüne vurduğu darbenin en somut örneği olmuştur.

ABD'ye yakınlığı ile bilinen Mustafa Kazımı'nın başbakan olarak göreve gelişinin diğer yönetimlere göre siyaseten ABD'nin elini daha fazla güçlendirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Toplumsal etkinin kırılması bağlamında bakıldığında ise Ekim 2019'da başlayan protesto gösterilerinin zaman içerisinde İran karşıtlığının rahatlıkla görülebildiği bir protesto dalgasına evrilmesi, Irak halkının ülkedeki İran etkisinden duyduğu rahatsızlığı artırmıştır. Nitekim protestolar sırasında eylemcilerin İran etkisindeki

milis gruplara yönelik öfkesi ve Necef'te bulunan İran Başkonsolosluğunun ateşe verilmesi de söz konusu toplumsal huzursuzluğun somut emareleri olmuştur. Son dönemde her ne kadar koronavirüs sebebiyle protesto gösterilerine ara verilmiş olsa da gelecek dönemde ABD'nin toplumsal anlamda İran'a karşı elinde bulundurduğu kozlardan biri, Irak sokaklarından yükselen İran karşıtı sloganlar olacaktır.

ABD'ye yakınlığı ile bilinen Mustafa Kazımı'nın başbakan olarak göreve gelişinin diğer yönetimlere göre siyaseten ABD'nin elini daha fazla güçlendirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Zira Kazımı'nın daha önce İran baskısıyla görevden alınan Abdülvahap Saadi'yi Terörle Mücadele Kurumunun başına tekrar ataması gibi İran'ı hoşnut etmeyecek adımları peş peşe atmış olması, ABD'nin Bağdat'ta siyaseten elinin güçlendiği argümanını kuvvetlendirmektedir. Bu bağlamda mutlaka altı çizilmesi gereken husus, Mustafa Kazımı'nın 21 Temmuz'da İran'a gerçekleştirdiği ziyaret esnasında yaptığı "İranlı kardeşlerime şu hususu vurgulamak istiyorum; Irak halkı iki ülkenin içişlerine karışılmaması temelinde İran ile çok iyi ilişkilerden yanadır" açıklaması olmuştur. Açıklamadaki "iç işlerine karışılmaması" vurgusu, Kazımı'nın İran ile ilişkilerini Irak'ın iç işlerine müdahale edilmemesi koşuluyla sürdürmek istediğini açıkça ifade etmiştir. Diğer yandan Irak toplumunda özellikle Ekim 2019'da başlayan hükümet karşıtı gösterilerle birlikte alevlenen İran karşıtlığını da diplomasi masasında ifade ederek eylemcilerin taleplerini bizzat Tahran'da dile getirmiştir. Kazımı'nın takındığı bu tavrın, Irak'taki İran yanlısı milis grupların varlığından öfke duyan eylemcilerin gözünde itibarını arttıracakını söylemek yanlış olmayacaktır. Kazımı'nın İran ziyaretinde yaptığı ve üzerinde durulması gereken diğer bir husus, iki ülkenin karşılıklı çıkarları doğrultusunda bir ilişki kurması gerektiğini dile getirirken çıkarlar üze-

rinden bir karşılaştırma yapması olmuştur. Kazımı "Terörizme karşı İran ile birlikte savaştık; Irak da ekonomik sorunlardan kurtulması için İran'ın yanında yer aldı ve Irak, İran için büyük bir pazar hâline geldi" ifadelerini kullanarak bir nevi Irak'ın İran'a IŞİD sebebiyle olan "diyet borucunu" ödediğini, ilerleyen süreçte söz konusu "borçluluk duygusundan" uzak bir ilişki zemininin oluşturulması gerektiğini diplomatik bir dille ifade etmiştir.

Mevcut kaynaklarını elektrik üretimi için kullanamayan Irak, özellikle başkent Bağdat yakınlarında yer alan elektrik santrallerindeki üretim için İran'dan önemli ölçüde doğal gaz ithal etmeye başlamıştır.

Irak'ın İran'dan Doğal Gaz ve Elektrik İthalatı

Irak'ta askerî, siyasi ve toplumsal alanlarda İran etkisini kırma amaçlı adımlar atan Trump yönetimi, ekonomik anlamda da İran etkisini azaltmaya dönük hamlelerini hızlandırmaktadır. OPEC içerisinde en büyük dördüncü petrol rezervine sahip ülke olan Irak, petrol sahalarından petrol ile birlikte çıkarmış olduğu gazı (associated gas), satış için gerekli mali ve kanuni düzenlemelerin eksikliği ve söz konusu gazın piyasaya sürülmesinde maliyetlerin fazla olması nedeniyle kullanamadan yakmaktadır. Mevcut kaynaklarını elektrik üretimi için kullanamayan Irak, özellikle başkent Bağdat yakınlarında yer alan elektrik santrallerindeki üretim için İran'dan önemli ölçüde doğal gaz ithal etmeye başlamıştır. İran Ulusal Gaz Şirketinin Nisan 2020 verilerine göre İran, elektrik ihtiyacının karşılanması için Irak'a günlük 32 milyon metreküp

doğal gaz ihraç etmektedir. Diğer yandan Irak, yetersiz iletim altyapısı ve özellikle terör örgütü IŞİD'e karşı ilan edilen zaferin ardından gelen normalleşme çabalarının akabinde iç talebin artması nedeniyle İran'dan doğrudan elektrik de ithal etmeye başlamıştır. Hâlihazırda Irak yönetimi, İran'dan 1,300 MW'den fazla elektrik ithal etmektedir.

Irak'ın İran'dan elektrik ihtiyacını karşılamak amacıyla gerçekleştirdiği yıllık 12 milyar dolarlık ithalat, İran'ı bölgeden izole etmeyi amaçlayan ABD için önemli bir engel teşkil etmektedir. Zira hâlihazırda ABD yaptırımlarına karşı İran'daki rejimi ayakta tutan başlıca gelir kalemlerinden biri Irak ve diğer ülkelere gerçekleştirilen doğal gaz ve elektrik ihracatıdır. Ayrıca İran, Temmuz 2020 ile birlikte günlük doğalgaz işleme kapasitelerini 1 milyar metreküpün üzerine çıkardıklarını açıklamıştır. Ayrıca İran, 2019 yılında doğalgaz ihracatının bir önceki yıla oranla %26 yükseliş ile 3,6 milyar metreküp artış gösterdiğini bildirmiştir. Öte yandan İran Enerji Bakanı elektrik ihracatında 22 Mayıs-11 Ağustos 2020 tarihleri arasında yaklaşık 2,3 milyar kilowatt saat (kWh) elektrik ihracatı gerçekleştirdiğini belirtmiş, bu rakamın son yılların en büyük elektrik ihracatı olduğunun altını çizmiştir.

Yukarıdaki verilerden anlaşılacağı üzere hâlihazırda İran'a ABD ambargolarına karşı finansal anlamda direnç kazandırma potansiyeli olan temel faktör doğal gaz ve elektrik ihracatıdır. Dolayısıyla başta Irak olmak üzere, İran'ın bölgedeki nüfuzunu zayıflatmayı amaçlayan hatta bir rejim değişikliğini dahi planladığı tartışılan ABD için İran'ın enerji noktasında gerçekleştirdiği ithalatın önüne geçmek elzem bir hâl almaktadır. Bu nedenle özellikle 2018'den sonra Irak'ın İran'a elektrik ithalatı noktasında bağımlılığının önüne geçmeye çalışan ABD, son dönemlerde bu noktadaki adımlarını sıklaştırmıştır. Bu anlamda Kazımî'nin ABD ziyareti esnasında Irak Petrol ve Elektrik Bakanları ile

ABD Enerji Bakanı Dan Brouillette'in gerçekleştirdiği toplantı ve Washington'da Irak Başbakanı ile enerji sektörü arasında yapılan yuvarlak masa toplantısı esnasında imzalanan 8 milyar dolarlık anlaşma somut bir örnek teşkil etmektedir. Görüşmeler sonrası ABD Enerji Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre, Honeywell International, Baker Hughes, General Electric, Stellar Energy ve Chevron'un Irak hükûmetiyle 8 milyar dolar değerinde bir petrol ve elektrik anlaşması imzaladığı açıklanmıştır. Yapılan bu anlaşma, Irak'ın özellikle elektrik noktasında İran'a olan bağımlılığının azaltılması için Amerikan yönetimi tarafından atılan önemli bir adım olarak nitelendirilebilir.

Öte yandan ABD Dışişleri Bakanlığı, Mustafa Kazımî'nin başbakan seçilmesinin hemen ardından Irak'ın İran'dan elektrik ithalatı muafiyetinin Mayıs 2020'den itibaren 120 gün daha uzatıldığını açıklamıştı. Dört aylık sürenin ardından ABD Dışişleri Bakanlığı 24 Eylül'de yaptığı diğer bir açıklama ile söz konusu muafiyeti bu kez 60 gün daha uzattığını duyurmuştur. Açıklamada, söz konusu muafiyetin Irak'ın ihtiyaç duyduğu kısa dönemli enerjiyi sağlayabilmesi için olduğu bununla birlikte ABD'nin, Irak'ın enerjide İran'a olan bağımlılığını düşürmeyi amaçladığı vurgulanmıştır. Muafiyet süresinin 120 günden 60 güne kadar azaltılması ABD'nin, Irak hükûmetini İran'dan gerçekleştirdiği ithalatı bir an önce azaltacak adımlar atması için zorlaması bakımından bir anlam

da taşımaktadır. Ayrıca ABD Başkanlık seçimlerinin Kasım 2020'de yapılacağı göz önüne alındığında, Irak'a yönelik muafiyetlerin geleceğinin ne olacağı hususunun da bir sonraki ABD hükûmeti tarafından ele alınacağı unutulmamalıdır. Zira ABD'de Biden lehine yaşanacak bir yönetim değişikliğinin İran tarafına olumlu sonuçlar doğurabileceği, Biden'ın Irak politikasını daha çok Obama dönemindeki adımlar çerçevesinde sürdüreceği tartışılmaktadır. Çünkü Biden'ın, İran ile müzakereyi hatta nükleer anlaşmaya geri dönmeyi savunan Kamala Harris'i başkan yardımcısı adayı olarak göstermesi, bu yöndeki öngörülerini destekleyici bir adım olmuştur. Dolayısıyla Joe Biden'ın ABD'nin yeni başkanı seçilmesi durumunda İran'a ve Irak'taki İran varlığına yönelik tutumunun ne olacağı Irak'a tanınan muafiyetlerin akıbetini de belirleyecektir. Trump'ın tekrar başkan seçilmesi durumunda ise seçim gündeminden kurtulmuş Amerikan yönetiminin Irak'ta İran'a karşı daha agresif hamleler yapabileceği ve Irak'ın İran'dan gerçekleştirdiği enerji ithalatına daha az tahammül göstereceği öngörüsünde bulunmak yanlış olmayacaktır.

Son dönemde Irak'ın İran'a enerji bağımlılığını azaltmak için ABD'nin Körfez ülkeleri ile Irak arasında aracı rolü oynadığı, konunun bilhassa Kazımî'nin Washington ziyaretinde Trump ile yaptığı görüşme esnasında ele alındığı belirtilmektedir.

Son dönemde Irak'ın İran'a enerji bağımlılığını azaltmak için ABD'nin Körfez ülkeleri ile Irak arasında aracı rolü oynadığı, konunun bilhassa Kazımî'nin Washington ziyaretinde Trump ile yaptığı görüşme esnasında ele alındığı be-

lirilmektedir. Öyle ki bu anlamda özellikle Suudi Arabistan'ın başı çektiği bir girişim ile Irak'ın elektrik enerjisi noktasında kendi iç talebini karşılayabilmesi için yatırımların devreye sokulacağı ifade edilmektedir. Zira Suudi Arabistan Enerji Bakanlığı Sözcüsü, Irak'ın elektrik sorununun çözümü için Suudi Arabistan ve Irak arasında bir anlaşmanın çok yakın olduğunu; anlaşmanın iki ülke arasında doğrudan enerji bağlantısı sağlanması seçeneğini içerdiğini aktarmıştır. Öte yandan Irak'ın petrol ile birlikte çıkardığı fakat kullanamadığı için yaktığı yüklü miktardaki doğal gazın, Irak'ın elektrik üretiminde kullanılmasını sağlamak amacıyla Ratavi Petrol Sahası'nda yapılacak yatırımların hayata geçirilmesi konusunda Suudi Arabistan ve Iraklı yetkililerin görüşmelere devam ettiği de ifade edilmektedir. Bu anlamda ABD'nin diğer bir girişimi, Irak'ın mevcut elektrik ihtiyacını karşılama konusunda "Körfez İşbirliği Konseyi (KİK)" üyesi ülkelerin doğrudan etkin rol almalarını sağlamak yönünde olmuştur. Bu noktada Irak Maliye Bakanı Ali Allavi'nin ABD ziyareti esnasında yaptığı açıklamalar oldukça önemlidir. Allavi Irak'ın elektrik ihtiyacının karşılanması için Körfez ülkelerinin çözüm üretmesinin, orta vadede Irak'ın elektrik sorunlarına bir çözüm getirebileceğini ifade etmiştir. Ayrıca Allavi, Irak'ın İran'a olan enerji bağımlılığının gelecek yıl itibarıyla önemli ölçüde azalmaya başlayacağını vurgulamıştır.

Irak'taki İran yanlısı milis güçlerin Suudi Arabistan ile ilişkiler noktasında yaptığı açıklamalar takip edildiğinde Irak-Suudi Arabistan ilişkilerinde İran yanlısı güçlerin bazı engeller oluşturabileceği görülmektedir.

Bu noktada özellikle Irak-Suudi Arabistan ilişkileri değerlendirilirken bölgede zaman zaman sıcak çatışmaya dahi evrilebilen gerginliklerin kimi zaman iki ülke arasındaki ilişkileri şekillendirdiği unutulmamalıdır. Nitekim ABD ve İran arasında yaşanan gerginliğin neticeleri, Amerikan yönetiminin Ortadoğu'daki birincil müttefiklerinden Suudi Arabistan'ın Irak'ta özellikle İran'a yakın siyasi partilerle ve bazı milis güçlerin tepkileriyle karşı karşıya gelmesine neden olmaktadır. Bu anlamda Irak'taki İran yanlısı milis güçlerin Suudi Arabistan ile ilişkiler noktasında yaptığı açıklamalar takip edildiğinde Irak-Suudi Arabistan ilişkilerinde İran yanlısı güçlerin bazı engeller oluşturabileceği görülmektedir. Her ne kadar ABD'nin İran ile bölgede yaşadığı gerginlik ve özellikle Trump yönetiminin İran'a yönelik agresif politikası Suudi Arabistan tarafından olumlu görülse de diğer yandan söz konusu gerginlik Irak tarafında Suudi Arabistan'ın önüne ciddi setler çekmektedir. Suudi Arabistan'ın Irak ile ilişkilerini geliştirme noktasında attığı çoğu adımda bu setlerin oluşturduğu setler ile karşı karşıya kalmaktadır. Nitekim Ketaib Hizbullah gibi İran'a yakın bazı milis güçler, Suudi Arabistan ile Irak hükûmetinin kurmaya çalıştığı yakın ilişkileri reddettiklerini açıklamışlardır. Hâlihazırda Irak'taki Amerikan varlığına karşı gerçekleştirdikleri saldırılarla ABD-Irak ilişkilerini dahi etkileme gücüne sahip olan İran yanlısı milis gruplar, Suudi Arabistan ile atılacak ortak adımlarda da merkezî hükûmet için engeller çıkarabilecektir. Fakat son dönemde çeşitli diplomatik temaslar vasıtasıyla güçlendirilmeye çalışılan Irak ve Suudi Arabistan ilişkileri, siyasi ilişkilerde yaşanan ciddi gerginliklerin ekonomik çıkarları gölgelemediğini ortaya koymuştur. Bu anlamda Irak ve Suudi Arabistan ilişkileri mevzu bahis olduğunda merak edilen temel husus; ABD-İran rekabetinden kaynaklanan siyasi gerginliklerin ikili ilişkilerdeki ekonomik çıkarları ne ölçüde etkilediğidir. Başta Irak

olmak üzere, ekonomileri neredeyse tümüyle petrole bağımlı olan Ortadoğu ülkelerinin koronavirüsün finansal etkileri sonrasında iş birliğine duyduğu ihtiyaç, bu sorunun da cevaplanabilmesini sağlamaktadır. En azından Irak tarafından bakıldığında ve İran'ın, Irak'ı ekonomik krizlere karşı tek başına ayakta tutabilecek gücü olmadığı düşünüldüğünde; Irak'ın Suudi Arabistan ile ilişkilerini geliştirme noktasında istekli davranabileceğini ve siyasi birtakım gerginlikleri görmezden gelebileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim Kazimi'nin ilk yurt dışı seyahatini Suudi Arabistan'a planlaması ve iptal olan ziyaret planının ardından Irak'a Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı'nın ziyareti ikili ilişkiler için önemli diplomatik gelişmeler olmuştur. Diğer yandan Irak'ta yapılacak bazı yatırımlar için Suudi Arabistan'dan alınması kararlaştırılan krediler ise 10 Eylül 2020'de Irak Parlamentosu tarafından onaylanmış, bilhassa son dönemde ekonomik açıdan geliştirilmeye çalışılan ikili ilişkiler somut bir anlam kazanmıştır.

Amerikan yönetimi, bahsi geçen tüm bu adımlarla ve Kazimi hükûmetinin bu politikalara yeşil ışık yakmasıyla beraber, İran'ın elektrik ve doğal gaz ithalatı üzerinden Irak'ta inşa ettiği finansal bağımlılığı azaltmayı amaçlamaktadır. Bilhassa Irak'a gerçekleştirdiği ithalatın Tahran'ı ABD ambargolarına karşı ayakta tutan önemli bir finansal kalem olduğu düşünüldüğünde; ABD'nin Irak'ı İran gazı ve elektriğinden bağımsızlaştırmasının önemi de daha iyi anlaşılmaktadır. Zira İran'ın, ABD yaptırımlarının başladığı 2018 yılı ile 2020 yılları arasında petrol ihracatında %89'luk düşüş yaşadığı; geçtiğimiz dönemde en büyük petrol alıcısı olan Çin'e dahi petrol ithalatının azalma gösterdiği unutulmamalıdır. Dolayısıyla Irak'ın ekonomide İran'a bağımlı olduğu ticaret kalemlerinin Körfez ülkeleri tarafından ikame edilebilecek olması, Amerikan yönetiminin Irak üzerinden İran'a vuracağı önemli bir darbe olacaktır.

Bu darbenin büyüklüğü, İran'ın çıkarlarını kaybetmemek adına Irak hükûmeti üzerinde daha agresif politikalar izlemesini beraberinde

getirebilir. Zira Irak Parlamentosu içerisinde hâlen önemli bir güce sahip olan İran, İran yanlısı mevcut siyasi grupların baskısını hükûmetin üzerinde etkin şekilde kullanarak Kazımi'nin siyasi gücünü aşındırabilir. Ayrıca İran yanlısı Ketaib Hizbullah gibi milis grupların Irak'taki Amerikan varlığına yönelik artan saldırıları da Irak ile ABD'nin mevcut ilişkilerini gergin bir zemine taşımaktadır. Nitekim ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo'nun Irak Cumhurbaşkanı'na bir mektup gönderdiği, Pompeo'nun mektupta milis grupların Irak'taki Amerikan varlığına yönelik saldırılarının durdurulmaması hâlinde Bağdat'taki ABD Büyükelçiliğinin kapatılacağı ve ABD'nin Irak'taki milis grupları ayırma yapmadan hedef alacağı ultimatomenin verdiği kamuoyuna yansımıştır. Pompeo'nun mektubunun kamuoyuna yansımalarının ardından, Irak'taki Amerikan varlığına yönelik saldırıların başat aktörlerinden Ketaib Hizbullah ve Hareket Hizbullah en-Nücebâ birer açıklama yayınlamaya saldırıların durdurulması yönünde yapılan çağrılara uymayacaklarını açıklamışlardır. Ketaib Hizbullah'ın açıklamasından birkaç gün sonra, Amerikan askerlerinin konuşlu bulunduğu Erbil Havalimanı'na ve yine Erbil'de İran yönetimine muhalif İran-Kürdistan Demokrat Partisi kampının bulunduğu bölgeye füze saldırısında bulunulmuştur. Irak Kürt Bölgesel Yönetimi tarafından yapılan açıklamada, saldırının Haşdi Şaabi milisleri tarafından düzenlendiği belirtilmiştir. Mike Pompeo'nun merkezî hükûmete verdiği ultimatodan birkaç gün sonra ve Büyükelçiliğin Erbil'e taşınma olasılığı tartışılırken IKBK sınırları içerisinde konuşlu bulunan hedeflere füze saldırısında bulunulması, Irak'taki ABD İran mücadelesinin yakın gelecekte tekrar hareketlenebileceğini ortaya koymuştur. Dolayısıyla Irak'ın böylesi bir çatışma sahasına dönüştüğü durumda, Irak hükûmetinin enerjiyi İran harindeki farklı kaynaklardan ikame etme yö-

nündeki adımlarının ne kadar gerçekleştirilebileceği ciddi soru işaretleri barındırmaktadır.

ABD ve İran yanlısı milis güçlerin Irak'ta sıcak çatışma sarmalına girmesi hatta bu çatışmanın ABD başkanlık seçimlerine dek sürmesi olasılığı, Irak'ın elektrik ithalatını Körfez'den ikame etmek gibi müzakere süreçlerini de askıya alabilecektir. Dolayısıyla bilhassa İran eliyle Irak'ta siyasi zeminde veyahut güvenlik anlamında ortaya çıkartılabilecek istikrarsızlar; ABD ve mevcut Irak hükûmetinin girişimlerini akamete uğratabilecek, en azından önemli ölçüde erteleyecektir. Bu açıdan bakıldığında İran'ın Bağdat Büyükelçisi İfrec Mescidî'nin Kazımi'nin Amerikan yönetimi ile yakınlaşması ile ilgili olarak yaptığı "Irak'ta hangi hükûmet iktidarda olursa olsun, İran ve Irak arasındaki ilişkiler farklı alanlarda o kadar iç içe geçmiş vaziyette ki hiçbir hükûmet onları görmezden gelemmez" açıklaması önem kazanmaktadır.

Trump yönetiminin ABD'deki seçimler öncesinde Irak'ın İran'dan aldığı elektriği başka kaynaklardan ikame etme çabası; yapılan 8 milyar dolarlık anlaşma ve Körfez ülkelerinin devreye sokulması ile birlikte hız kazanmıştır. Bu adımlar ile birlikte ABD'nin Irak'tan enerji bağımlılığını azaltması talebi söylemsel boyutta kalmamış, Kazımi hükûmetine somut seçenekler de sunulmuştur. Bu seçenekler ne kadar cazip görünürse görünsün, 2003 sonrasında İran'ın arka bahçesi konumuna gelmiş bulunan Irak'ta tüm bu adımları hızlı ve sorunsuz bir şekilde devreye sokmak oldukça zor gözükmemektedir. Dolayısıyla teorik olarak ABD'nin KİK'i devreye sokma çabaları, Suudi Arabistan - Irak ilişkilerinde aracılık yapılarak Ratavi Petrol Sahası'nda gerçekleştirilecek yatırımlar ve diğer milyar dolarlık anlaşmaların desteklenmesi diplomasi masalarında sonuç verecek girişimler olarak gözükabilir. Fakat her an yeni bir kaos ve istikrarsızlık içerisine girme potansiyeli taşıyan Irak'ta, her türlü anlaşma ve yatırımın -geçmişte

örneklerine çokça şahit olunduğu gibi- rafa kalkma olasılığı göz ardı edilememelidir. Bilhassa son dönemde Irak'taki Amerikan varlığına dönük saldırıların ciddi oranlarda artması ve ABD'nin bu saldırılara kayıtsız kalmayacağını göstermesi önemlidir. Şu aşamada ABD'nin Irak'a zaman zaman ultimatolar vererek süreci ABD'deki başkanlık seçimleri sonrasına taşımaya çalıştığı gözlemlenmektedir. Fakat merkezi hükûmetin kontrol altına alamadığı milis güçlerin saldırılarını devam ettirmesi, ABD'nin de seçimler öncesinde Irak'ta harekete geçmesini beraberinde getirebilir. Irak'ın çatışma sahasına dönüştüğü veyahut dönüşme potansiyeli taşıdığı böylesi bir senaryoda Irak hükûmetinin birincil gündem maddesi elektrik ve doğal gaz ithalatının İran yerine başka bir ülkeden ikamesi olmayacaktır. Dolayısıyla hem ABD merkezli enerji şirketleri ile yapılan yatırım anlaşmaları hem de Suudi Arabistan ile sürdürülen görüşmelerin kısa vadede gerçekleşecek adımlar olmadığı unutulmamalıdır. Irak

Maliye Bakanı'nın da altını çizdiği üzere, bugün ABD ve Körfez ülkeleri ile iş birliği çerçevesinde atılacak adımlar kısa vadede değil ancak orta ve uzun vadede çözüm getirebilecektir. Hâlihazırda Irak, doğal gaz ve elektrik ithalatında hâlâ İran'a bağımlı bir ülke konumundadır. Atılan adımlar somut çözümler sunmakla birlikte, orta ve uzun vadede bu bağımlılığın ABD tarafından ne kadar azaltılabileceği ciddi soru işaretleri barındırmaktadır. Kasım 2020'de gerçekleşecek ABD Başkanlık Seçimleri neticesinde olası bir yönetim değişikliğinde ABD'nin Ortadoğu politikasında İran'a yönelik nasıl bir tutum ortaya koyacağı da belirsizliğini korumaktadır. Bu anlamda mevcut Amerikan yönetiminin attığı adımların İran'ın önemli ithalat kalemi olan doğal gaz ve elektrik ithalatı üzerinde yarattığı tehdit aşikâr olmakla birlikte bu tehdidin kısa vadede değil, ABD ve Irak'ın iç siyasetinde yaşanan gelişmelerden etkilenerek orta ve uzun vadede etkilerini göstereceği unutulmamalıdır.

Kaynakça

- ¹ "Iran's daily gas exports to Iraq at 32 mcm", Tehran Times, Nisan 2020, <https://www.tehrantimes.com/news/447238/Iran-s-daily-gas-exports-to-Iraq-at-32-mcm> [Erişim Tarihi: 02.10.2020].
- ² "A new transmission line synchronizes Iran, Iraq power grids", Tehran Times, Haziran 2020, <https://www.tehrantimes.com/news/448712/A-new-transmission-line-synchronizes-Iran-Iraq-power-grids> [Erişim Tarihi: 02.10.2020].
- ³ "Aresu Eqball, "Iran to maintain gas, power sales to Iraq despite unsettled bills", S&P Global, <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/natural-gas/040819-iran-to-main-tain-gas-power-sales-to-iraq-despite-unsettled-bills> [Erişim Tarihi: 02.10.2020].
- ⁴ "Iran's gas exports up 3.6 bcm, SHANA, Haziran 2020, <https://en.shana.ir/news/304359/Iran-Gas-Exports-up-3-6-bcm> [Erişim Tarihi: 02.10.2020]
- ⁵ "U.S companies unveil Iraq investments before premier's White House visit", Reuters, Ağustos 2020, <https://www.reuters.com/article/us-usa-iraq-visit/u-s-companies-unveil-iraq-investments-befo-re-premiers-white-house-visit-idUSKCN25F2MT> [Erişim Tarihi: 02.10.2020].
- ⁶ "With U.S. Backing, Iraq Pushes for Energy Rapprochement With Saudis", The Wall Street Journal, 24 Ağustos 2020 <https://www.wsj.com/articles/with-u-s-backing-iraq-pushes-for-energy-rapproc-hement-with-saudis-11598190949> [Erişim Tarihi: 02.10.2020].
- ⁷ "Saudi Arabia in Iraq gas project talks", OffshoreTechnology, 28 Ağustos 2020, <https://www.offsho-re-technology.com/comment/iraq-gas-project-saudi-arabia/> [Erişim Tarihi: 02.10.2020].
- ⁸ "A conversation with H.E. Ali Allawi and H.E. Fuad Hussein, Atlantic Council", 21 Ağustos, <https://www.atlanticcouncil.org/event/a-conversation-with-h-e-ali-allawi-and-h-e-fuad-hussein/> [Erişim Tarihi: 02.10.2020].
- ⁹ "Iraq-Saudi relations condemned by Kataib Hezbollah", Middle East Monitor, 28 Ağustos 2020, <https://www.middleeastmonitor.com/20200828-iraq-saudi-relations-condemned-by-kataib-hezbol-lah/> [Erişim Tarihi: 02.10.2020].
- ¹⁰ "CORRECTED-China's March crude imports from Saudi slip, Russia up 31% -customs", Reuters, Nisan 2020, <https://www.reuters.com/article/china-economy-trade-oil/chinas-march-crude-imports-from-saudi-slip-russia-up-31-customs-idUSL3N2CB2S4> [Erişim Tarihi: 02.10.2020].
- ¹¹ "Is al-Kadhimi's visit to Washington going to impact Iran-Iraq energy ties?", Tehran Times, 31 Ağustos 2020, <https://www.tehrantimes.com/news/451858/Is-al-Kadhimi-s-visit-to-Washing-ton-go-ing-to-impact-Iran-Iraq> [Erişim Tarihi: 02.10.2020].

Notlar

[illegible]

Notlar

[illegible]

ORTADOĞU ETÜTLERİ

MIDDLE EASTERN STUDIES

Hakemli Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

ORSAM Yayınları

ORSAM, süreli yayınları kapsamında Ortadoğu Analiz ve Ortadoğu Etütleri dergilerini yayınlamaktadır. İki aylık periyotlarla Türkçe olarak yayınlanan Ortadoğu Analiz, Ortadoğu'daki güncel gelişmelere dair uzman görüşlerine yer vermektedir. Ortadoğu Etütleri, ORSAM'ın altı ayda bir yayınlanan uluslararası ilişkiler dergisidir. İngilizce ve Türkçe yayınlanan, hakemli ve akademik bir dergi olan Ortadoğu Etütleri, konularının uzmanı akademisyenlerin katkılarıyla oluşturulmaktadır. Alanında saygın, yerli ve yabancı akademisyenlerin makalelerinin yayımlandığı Ortadoğu Etütleri dergisi dünyanın başlıca sosyal bilimler indekslerinden Applied Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, International Bibliography of Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA) tarafından taranmaktadır.

Mustafa Kemal Mah. 2128. Sok.
No:3 Çankaya/Ankara

+90 (850) 888 15 20
+90 (312) 430 39 48

info@orsam.org.tr
www.orsam.org.tr

orsamorgtr